

Mina på Prærien

Hun sitter på en klappstol utenfor et skur, på Prærien i Minnesota. Skuret og stedet har hun kalt Trysil, etter sin barndoms bygd. Og tida? Antakeligvis en gang mellom 1903 og 1908.

Les den romantiske fortelling om Mina som 22. oktober 1900 ankommer New York for å bo hos sin far. Men ting blir ikke helt som hun forventet.

Side 4

Planlagte aktiviteter til høsten

KURS:

Vi vil i løpet av høsten holde et nybegynner kurs.

SLEKTSFORSKERDAGEN:

Holde av lørdag 22. oktober.

SLEKTSBOKGRUPPA:

7. september blir første møte etter ferien.

For mer informasjon om dette og andre aktiviteter i laget se vår møtekalender inne i bladet eller på [vår hjemmeside](#).

Foto: Cappelen, Wilhelm Peder Daniel/
Anno Musea i Nord-Østerdalen

Knut Eriksen Haarseth

var lærer, klokker og organist som i 1853 sa opp lærerstillingen sin og begynte å kjøpe opp og spekulere i skog.

Jordet 1955, Foto: Widerøe

Ny grendebok for Jordet i Trysil

Trysil kommune har i skrivende stund ingen planer om å oppdatere Trysil-boka. Derfor har 5 ildsjeler med tilknytning til Jordet bestemt seg for at de vil lage en ny grendebok for Jordet Krets.

Side 18

Foto Eirik Bøe, Riksantikvaren

30. mai 1960 svingte det første paret seg på dansegulvet i den nye **Danserestauranten i Elverum**

INNHOOLD

Innhold/ Redaktør	2
Slektsbokgruppa	3
Fredede bygninger	4
Mina på prærien	6
Møtekalender/Aktiviteter	12
En hedmarking - Knut Eriksen Haarseth	14
Hjelp til å lese gotisk skrift	15
Variantsøk— Treff i ulike skrivemåter av navn	16
Ny grendebok—Jordet krets	18
Kontaktinformasjon	19

Jeg vil gjerne høre fra deg

Har du en slektshistorie, et familiebilde eller en gjenstand du har lyst til å dele med oss. (det må ikke være fra Hedmark)
Eller har du en kommentar eller andre ideer til bladet?

Send en epost til vår [redaktør](mailto:red@he.slektogdata.no).

REDAKTØR

**Redaktør for
SlektsNytt
Kari Bruvold**

red@he.slektogdata.no

Hei!

Vi er halvveis inn i juni måned og jeg kom på et av mine favoritt dikt som jeg vil gjerne vil dele med deg.

Junikveld av Hans Børli

Vi sitter i slørblå junikveld
og svaler oss ute på trammen.
Og alt vi ser på har dobbelt liv,
fordi vi sanser det *sammen*.

Se—skogsjøen ligger og skinner
rødt
av sunkne solefalls-riker.
Og blankt som en ting av
gammelt sølv
er skriket som lommen skriker.

Og heggen ved grinda brenner
så stilt
av nykveikte blomsterkvaster.
Nå skjelver de kvitt i et pust av
vind,
- det er som om noe haster ...

Å, flytt deg nærmere inn til meg
her på kjøkkentrammen!

Den er så svinnende kort den
stund
vi mennesker er sammen.

Jeg vil ønske deg en lang og
solrik sommer, så sees/høres vi
til høsten igjen.

Red.

Marthine Aas (f. Taranrød), 1908–1999.
Foto: ukjent / privat eie.

Slektsbokgruppa – vi finner, bevarer og formidler historier.

I slektsbokgruppa ønsker vi å skape en møteplass for alle som er interessert i person- og slektshistorie. For oss er det viktig å tilrettelegge for at disse historiene blir funnet, bevart og formidlet. Alle er velkommen i slektsbokgruppa, uavhengig av erfaring og alder.

TV-serier som «Hvem tror du at du er», «Alt for Norge» og «Sporløs» har hatt høye seertall og mange har latt seg berøre av historiene som ble fortalt. De høye seertallene sier oss noe om at veldig mange i dag er opptatt av identitet, bakgrunn og slektshistorier.

Noen av oss er såpass interesserte, engasjerte og dedikerte at vi selv velger å bruke time på time på time i jakten etter brikker til det uendelige store puslespillet som utgjør vår egen slektshistorie. Du som leser dette bladet er med stor sannsynlighet blant de av oss som bruker mye tid på å søke etter stadig flere bilder og mer informasjon om personer og slekter. Hva gjør du så med alt det du finner? Ligger det godt gjemt i en skuff eller på din egen PC?

Slektsbokgruppa i Hedmark består av en gjeng på 6-8 personer som ønsker å finne og bevare person- og slektshistorier. I tillegg har vi et ønske om å bringe disse historiene videre, i form av slektsbøker. En slektsbok kan være så mangt – tynn bok, tykk bok, fotobok, e-bok, lydbok, mulighetene er mange. Den kan for eksempel inneholde historien om en bestemor eller en oldefar, en bestemt familie, en hel gren av slekta eller en gård/bygate og de som bodde der. Eller hva med å skrive historien om deg selv?

Slektsbokgruppa har møte den første onsdagen hver måned. På møtene hjelper vi hverandre med å komme i gang og med å videreutvikle det vi allerede har skrevet. De som har lyst kan dele disposisjon, tekstutdrag eller lignende, og få tilbakemeldinger fra andre i gruppa.

På hvert møte tar vi også for oss et bestemt tema. Eksempler på temaer fra det siste halve året er:

De ulike fasene i skriveprosessen.

Kreativ tenkning og bruk av tankekart.

Hvordan få «kjøtt på bena».

Hvordan skrive slektsbok i Word.

Vi som er med i slektsbokgruppa har ulik erfaring, fra å være helt nybegynner til å ha gitt ut bøker tidligere. Men felles for oss alle er at vi har lyst til å hjelpe hverandre. Vi hjelper gjerne deg også.

Høres dette spennende ut? Har du lyst så er det bare å komme innom på et møte og se hva vi holder på med. Eller send en mail til slektsbok@he.slektogdata.no dersom du ønsker mer informasjon.

Vi tar sommerferie i juli og august, men starter opp igjen onsdag 7. september.

Følg med på [kalenderen på nettsiden til Slekt og Data Hedmark](#). Der finner du tid og sted for alle møtene.

Danserrestauranten på Glomdalsmuseet.
Foto: Carl Normann

Fredete byggverk i Hedmark

DANSERESTAURANTEN

Glomdalsmuseet i Elverum

Byggeår: 1959/1960

Fredet: 29.09.2017

Danserrestauranten ble tegnet i 1957 av arkitektfirmaet Vesterlid og Østerhaug og sto ferdig oppført i 1960. Oppdragsgiver var Glomdalsmuseet. Anlegget var planlagt og bygget som en utendørs dansearena med scene og innendørs restaurant for sommerbruk.

Danserrestauranten er Glomdalsmuseets helt unike bygning blant sine gamle museumsbygg. Danserrestauranten er fremragende arkitektur fra 1960-tallet med høy kvalitet og var i sin tid en viktig møteplass og anerkjent scene. Om den egentlig passet inn på museet, ble et hett diskusjonstema av flere årsaker.

Astrid Langholen og Tore Tøndevold var de første som svinge seg på gulvet på den nye Danserestauranten.

Fotograf : ukjent
Bilde:
Østlendingen
30.05.1960

Oslo. Solørslaget oppførte så to enaktere, Soyas «Rødt og grått» og Mobergs «Martneskveld». Spesielt det siste ble fint spilt og vakte begeistring, ikke minst på grunn av den morsomme dialekten. Deretter ble den nye morsomme danserrestauranten tatt i bruk og det ble fullt hus og bra stemning etter hvert. Bildet viser glimt fra den første dansekvelen på det nye gulvet. Astrid Langholen og Tore Tøndevold var det aller første paret på gulvet»

Ett par dager senere kan man lese i samme avis at Elisabeth Grannemann entrer scenen i et storarrangement annen pinsedag.

Utover på 1960- og -70-tallet var det høy aktivitet i Danserrestauranten, og det var mange konserter, dansekveler og show med kjente artister som lokket publikum.

Populære stjerner som Jens Book Jensen, Sten & Stanly, Pussycats og gruppen Björn & Benny, Agnetha & Frida, senere kjent som ABBA.

Danserrestauranten ble også brukt til andre arrangementer. Bl.a. skal Elverum Husflid-utvalg og Elverum Husflidslag holdt en festdag for alle husflidprodusentene i Elverum, der. Den kvelden ble Anna Skavhaugen hedret med Norges Husflidslags fortjenestemedalje, som er husflidslags høyeste utmerkelse.

I forbindelse med åpningen 29. mai 1960 kan man i Østlendingen den 30. mai 1960 lese:

«Til tross for sur og kald vind, ble det en fin åpning av sesongen på Glomdalsmuseet i går kveld. På friluftsscenen ønsket første konservator Håvard Skirbekk velkommen. Deretter ga formannen i Solørslaget, Ragnvald Engebretsen, en hyggelig hilsen fra Solørslaget i

Foajeen ved restauranten i fordums prakt.
Foto: Erik Bøe Riksantikvaren

Dansekveldene på
Glomdalsmuseet var populære og
trakk mange folk på 60- og 70-tallet

Foto: Glomdalsmuseet

Restauranten ble tegnet av arkitekt Are Vesterlid (1921-2013). Han fikk senere Treprisen for bygget. Ifølge riksantikvar Jørn Holme brukes dette bygget fortsatt som eksempel på god tidstypisk arkitektur ved arkitekthøyskolen.

Bygget ble oppført som sommerbruk i månedene fra mai til august/september, og i følge Glomdalsmuseet skal det brukes slik i fremtiden også.

Fredningen

Hedmark fylkeskommune sendte inn fredningsforslag i april 2014. Etter diverse høringer ble bygget offisielt fredet 29. september 2017.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen er å bevare Danserrestauranten som et eksempel på moderne arkitektur i Hedmark omkring 1960, som et særegent arkitektonisk verk, og som et kulturhistorisk viktig eksempel på møtesteder

knyttet til 1900-tallets folkekultur, slik den her er en del av Glomdalsmuseets historie.

Herunder er formålet å bevare Danserrestauranten som en variant av dette århundrets populære utendørsarenaer for dans og fest, og som et eksempel på hvordan folkemuseene spilte sin rolle som levende kulturarena i perioden.

Fredningen av både bygningens eksteriør og interiør skal sikre de arkitektoniske verdiene. Arkitektonisk uttrykk og detaljering, så som fasadekomposisjon, konstruksjon, vinduer og dører, materialbruk og overflater, skal opprettholdes. Videre skal rominndeling, bygningsdeler og overflater innvendig bevares som del av bygningens arkitektur. Fast og spesifisert løst inventar bevares som en integrert del av interiøret.

Formålet med fredningen av området rundt objektet er å bevare virkningen av bygningen i omgivelsene og bygningens plassering i relasjon til friluftsmuseet og orienteringen mot Glomma.

Kilder:

Riksantikvaren
Arkitektnett
Byggmesteren
Østlendingen

Foto: Glenn Durban

Mina på prærien

Denne historien er skrevet av Tove Lie og brukt med hennes tillatelse.

Hun sitter på klappstol utenfor et skur. På prærien i Minnesota. Skuret og stedet har hun kalt Trysil, etter sinn barndoms bygd. Og tida? Antakeligvis en gang mellom 1903 og 1908.

Mina sitter foran plankeskuret sitt på prærien i Minnesota, stedet hun kalte Trysil, og venter på bedre tider.

Foto er hentet fra boka «Grepa kvinnfolk»/ Fotograf ukjent

Mina Westbye er i finklærne. Rett i ryggen, kyse på hodet, hvit bluse og langt, svart skjørt. Hun sitter utenfor det fattigslige og simple plankeskuret sitt og leser et blad, eller det kan være en avis. Mol splitt alene på prærien, i den amerikanske ødemarka sitter hun. Venter på bedre tider.

Få år tidligere, i 1900, forlater 21 år gamle Mina Trysil for å bo hos sin far Peder Westbye. Underoffiseren fra Gobakken i Vestby forlot sin kone Anne Karine Olsdatter Brevig og seks barn i Trysil i 1888 og emigrerte til Amerika. Yngstedattera i ungeflokken Ingeborg, var bare ett år, og den eldste, Jenny, var 11 år. Mor i familien, Anne Karine fra Nordre Osen, drev hotell i Hagelund i Innbygda. Peder bygde Hagelund i 1878. Det var et tømret hus med stikktak og inngang fra vest. Uthuset med stall til to hester og todelt lokum (utedo) ble bygd i 1883, 20 meter nordøst for huset. Og allerede på 1880-tallet ble huset kledt utvendig og utstyrt

med en fin veranda i sveitserstil.

Tolv år etter at faren dro, reiser Mina etter over Atlanteren for å bo hos ham. Men vel framme oppdager hun at han er gift på nytt og har store alkoholproblemer.

Mest sannsynlig forsto Mina at det var nødvendig å skaffe seg si egen framtid etter at hun kom til Amerika. En måte å gjøre dette på var å spekulere i eiendom. Ifølge offisielle kilder tok Mina land, eller «homesteadet», som det heter på amerikansk, i Nord-Dakota i 1903. Alle som tok land, måtte bo der i minst tre år før de kunne selge eiendommen videre. Og slik finner vi henne på fotografiet. I ensom majestet utenfor plankehytta, nærmest bare et blikkskur, i det åpne og slette prærielandskapet uten et tre eller naboer i mils omkrets. En veldig kontrast både til det staselige Hagelund som hun vokste opp i, og omgivelsene rundt Trysil, som var tett granskog og fjell og berg.

Mina utenfor sitt plankeskur sammen med kusinen Olava Jensen
Foto: Sigrid Lien, privat samling. Fotograf ukjent.

Drømmen til ugifte Mina var å bli fotograf. En del av bildene hun tok, og Minas historie, er gjenfortalt i boka *Lengselens bilder*, der Sigrid Lien har samlet bilder fra norsk utvandringshistorie. Mange av brevene som Mina sendte fra Amerika til slekt og venner, er også besvart, og derfor kan man få et ganske godt innblikk i hvordan en av de mange som utvandret, hadde det. Det var slett ikke uvanlig at ugifte kvinner og jenter dro til Amerika.

Da Mina først bosatte seg i USA, jobbet hun som fotograf. Her står hun ved siden av en kollega.

*Foto:
Sigrid Lien,
privat samling
Fotograf ukjent.*

Historia forteller at Mina sannsynligvis oppholdt seg i byen om vinteren, de første åra i Minneapolis og så senere i den lille byen Hanska. I begynnelsen arbeidet hun som syerske, før hun endelig livnærte seg som fotograf. Slik tjente hun trolig til livsoppholdet på prærien resten av året.

I Minneapolis og Hanska bodde hun hos pastor Amandus Normann, opprinnelig fra Stange, og hans familie. Norman var prest i den liberale Unitarian Church, og hovedbudskapet var «foredling av mennesket gjennom kunnskap og opplysning». Sammen med sitt store forbilde, teolog Kristofer Janson, hadde han sett for seg at Amerika skulle være mer liberalt enn det prestedominerte klassesamfunnet i Norge, men han forandret mening da han kom dit. Det er sagt at han så på saloonen og den lutherske Synoden som de egentlige fiendene av folket: Den ene med potensial til å trekke livskraften ut av kroppen—den andre sjelen. Kanskje var det nettopp slike idealer som virket tiltrekkende på den kunnskapsbegjærlige Mina Westbye fra Trysil. Hos prestefamilien møtte også Mina akademikeren og vitenskapsmannen Alfred Gundersen fra Kragerø. Etter å ha mistet

foreldrene sine tidlig, utvandret han til Amerika som 15-åring. Minas historie er i stor grad basert på brevveksling mellom Alfred og henne i perioden 1903-1911.

Mina Westbye ankom USA i 1902, og poserte for dette bildet ikke lenge etterpå.

*Foto:
Sigrid Lien,
privat samling.
Fotograf ukjent.*

Mina lever et dobbeltliv. Hun lever i ensomhet på prærien der det er en halv «mile» å gå for å hente mjølk og vann, 16 «miles» til nærmeste butikk og posthuset og 35 «miles» til jernbanen. Hun framstiller ikke seg sjøl som ei iherdig nybyggerdame som bryter jord, men mer som en midlertidig gjest. Hun skriver i brevene at hun tilbringer det meste av tida med å gå, cirka 10 miles om dagen. Men i andre perioder, først og fremst om vintrene, fører hun et belevent og sosialt liv i byen, i bydameantrekk og deltar i lesesirkler, blant annet. Brevene fra tida hennes i byen er ifølge forfatter Sigrid Lien både kortere og mer lykkelige enn de som er skrevet i ensomhet i plankeskuret.

Olava Jensen og Mina Westbye plukker blomster på prærien

*Foto hentet fra boka
Grega
Kvinnfolk*

Sjøl om Mina er mye alene i sin «claim shantey» på prærien, er hun ikke helt alene. Hun har to kusiner som også har skaffet seg tilsvarende bolig, riktignok mange «miles» unna, men det hender de kommer på besøk: Marie og Olive Jensen, også nybyggere i Nord-Dakota. I april 1905 beskriver hun i et brev til Alfred hytta si på denne måten.

«Endelig er jeg da herude! Her er saa friskt og godt! En blir rent et andet menneske. Huf hvor jeg hadde et innestengt liv. Dette er slik en fredelig plett, men ensomt kan her være undertiden, saa som i dag. Her blæser, sneer og regner saa det er umulig at gaa udenfor. Alligevel liger jeg godt regnet, bestandig siger man at her er så tørt. Det er sant også, hva det nu kommer av... Har du nogengang seet disse almindelige «Claimshanties». Min er 10 by 12 feet—enkel (...) væg med tjærepapir utdenpaa, saavidt den holder regn og vind ude— men det er også alt som behøves. Koseligt herinde ihvertfald. Du skulde bare se. Her er saa langt fra folkeskikk, det er det som er saa morsomt. Om kveldene, neida det er vakkert - stjerneklart! Mon det så ikke blæser — hva forresten er noksaa sjelden — det er saa stille at en næsten blir ræd.»

Hun forteller også at hun har et skytevåpen, men at hun ikke helt vet hvordan hun skal bruke det.

Mina og hennes kusine Olava Jensen hos fotografen i Minneapolis, april 1904.
Foto fra boken *Grepa Kvinnfolk*

Brevene mellom Alfred og Mina utvikler seg til ei rørende kjærlighetshistorie med mange forviklinger og signinger. I Alfreds første brev kommer det fram hvordan han vil fortelle

henne alt om seg sjøl og livet sitt før han møtte henne. Han framstår som ganske så tungsindig, og litt bittert ironisk framstiller han seg som en av hovedpersonene i Garborgs *Trætte Mænd* — en skikkelse han ikke har sansen for. Han skriver om sine problemer med å finne en dypere mening med studiene sine og om hvordan han desperat trett av livet noen år tidligere dro til Klondike på gullgraving og nesten mistet livet ved å få høy feber.

Men Alfred har også store ambisjoner, ikke minst vil han dra tilbake til Norge og avskaffe — eller fullstendig endre den lutherske kirke, for å erstatte den med det han kaller «vitenskapens religion». Dette skal være noe helt annet enn kristianiabohemens fritenkeri, og han har også intensjon om å introdusere evolusjonslæren i det offentlige skoleverket.

Mine er åpenbart en del av framtidsvisjonene hans: «But I need someone to help me. And who better than you.» (*Hvem kan bedre hjelpe meg enn du?*)

Mina er litt reservert: «Jeg tror på dig, og vil forsøge gjøre livet lysere for dig», skriver hun, men gir også uttrykk for at hun synes at tonen i brevet hans er «så træt og haabløs», og «det gjør mig ondt», skriver hun og slår fast: «Du læser for meget — og tager for lite interesse i selve livet og menneskene ... Pessimisme er ogsaa lidt af en slags egoisme, tror jeg.»

Alfred hadde flere universitetsgrader fra noen av verdens fremste universiteter. Først i fysikk ved Stanford, før han fortsatte som universitetslærer i Minnesota. Der fortsatte han studier i botanikk, og deretter avla han eksamener i antropologi ved Harvard før han reiste til Europa og tok doktorgrad ved Sorbonne. Mina gir uttrykk for at hun synes han er privilegert som kan skaffe seg kunnskap, og ønsker seg det samme sjøl:

«Det er saa mange ting jeg har lyst til å lese og studere: Naturen: planter, Dyr — Astronomi— og saa mange andre ting.» Hun er også opptatt av sin egen økonomiske sjølstendighet: «Du taler så meget om financer. Jeg for min del har bestandig været vant til at greie meg med lidet — saa i det henseende er jeg svært lidet fordringsfuld.»

På turene sine hvor hun går 10 «miles» om dagen, plukker hun masse blomster som hun presser og samler i herbariet sitt.

Mina og ei venninne, i en uidentifisert amerikansk by, mellom 1903 og 1908.

Foto: Sigrid Lien, privat samling. Fotograf ukjent

I perioder stopper brevvekslingen mellom de to, ikke minst når Mina skjønner at han har hatt et forhold til ei annen kvinne i en av byene han har undervist i. «Du og jeg er for langt borte fra hinanden», skriver hun, «jeg mener ikke avstanden fra Bosten til Minneapolis... Vendskab og kjærlighet? Jeg længter etter begge deler, men finder ingen aaf delene». Her forteller hun ham også om planene sine om å dra tilbake til Norge og om lengselen til Trysil skogene. Men hun er bundet av *homesteadkontrakten*, som sier hun må bo tre år i Nord-Dakota før hun kan innløse verdien av den.

Men de begynner å skrive til hverandre igjen, om enn i en litt mer formell tone. Nå er det ikke lenger «Dear Friend», men «Mr Gundersen». Han reiser til Paris for å studere ved Sorbonne og vil gjerne ha henne med, men hun svarer at det ikke er mulig på grunn av kontrakten. Hun undrer seg også over hvor mye han faktisk skal studere, og tror ikke han blir lykkelig av det. Hun anbefaler ham å interessere seg mer for «naturlige livsfriske mennesker — ikke bare for genier og lærde».

Brevene de sender til hverandre, går litt om hverandre på engelsk og norsk. Mina holder fast overfor Alfred ved at hun vil bli fotograf: «Jeg har satt meg det i hovedet, at jeg vil lære

meg en trade (på godt amerikansk-norsk). Og skal i den anledning lære at fotografere.» Men hun spør samtidig litt forsiktig om han er «bedrøvet» for at han noen gang møtte henne. «Jeg holdt meget af dig — det er saa — men saa var det saa meget imellem der gjorde det umulig», skriver hun. En del senere sender hun ham et annet brev der hun forteller at hun gjør det godt som fotograf i den lille byen Hanska i Minnesota, der hun overtok Andrew P. Liens fotoatelier, som egentlig ble drevet av hans kone, Christianna Brandly.

Alfred vil fremdeles ha henne hos seg i Paris — men hun avslår ennå en gang på grunn av sin egen dårlige økonomi og trang til et sjølstendig liv: «Yes if I had a good deal of money, and knew a trade to perfection so I could be sure of getting a position—and besides had enough money on hand to leave any day I wanted it—if I could depend altogether on myself—I would go to France...»

Mina holder ut de tre åra i hytta på prærien, og da hun får innløst verdien av eiendommen sin, velger hun å reise tilbake til Norge. Mor hennes, Anne Karine, døde i 1907, søstrene i Trysil trenger henne, skriver hun.

Anne Karine
Olsdatter Brevig
ble forlatt og alene igjen i
Trysil med seks unger
etter at mannen hennes
utvandret til Amerika

Foto hentet fra boka
Grepa Kvinnfolk

På veien tilbake til Trysil stopper hun i Kristiania for å perfektionere fotograferingen sin hos «den beste i byen» - hoff-fotografen. For hun konstaterer at hun er utålmodig etter å lære mer. «Det verste er at det tager saa lang tid at blive flink — Jeg burde have begyndt med det saa meget før.»

Søstrene
Jenny, Mina, Helga og
Olga
Westby

*Bildet er hentet fra
boken*

Grepa Kvinnfolk

Fotograf ukjent

Vel hjemme igjen i Trysil etablerer hun seg som fotograf. Hun kjøper barndomshjemmet Hagelund sammen med to av søstrene sine og etablerer, ifølge Trysilboka, fotoatelier i det søndre rommet i andre etasje. Det finnes et bilde av Mina og de to søstrene hennes, trolig tatt i stasstua, med åkle på veggen og en stor slagklokke i hjørnet med årstallet 1906 på. Hun er åpenbart sikker på at dette skal bli framtiden hennes, og ber Albert om å brenne brev og bilder han har fått fra henne. Tilsynelatende ligger alt til rette for en peppermøtilværelse i Innbygda sammen med søstrene.

Heldigvis brente ikke Alfred brevene slik han ble bedt om, for det er stort sett brevene fra Mina til Alfred som er kilden til denne rørende kjærlighetshistoria og som samtidig gir oss innblikk i et ungt kvinneliv fra starten av 1900-tallet.

Men åra med sjølstendighet og verdigrunnlaget fra «over there» har satt sine spor i Mina, og det gjør hverdagene i Trysil vanskelig for henne. Hun skriver brev til Alfred igjen, der det

kommer fram at hun er splittet mellom kravet om å tjene penger på fotograferingen sin og ambisjonene hennes om kunstnerisk kvalitet:

«Jeg tviler ikke paa at jeg kunde gjøre en hel del mer af forretningen end jeg gjør — men det ligger ikke for meg at drive de slik. Det jeg arbeider — som jeg er fornøiet med — er så yderst lidet — det andre maa gjøres for at skaffe penge. Man maa ha noget at leve af — men i alt er jeg nokså godt fornøiet — blir det altfor trivielt kaster jeg alt en stund — og gaar ud i solskinnet!»

Men i de intense brevene som går over Atlanteren fra Trysil til Alfred, legger hun heller ikke skjul på ensomheten hun opplever, sjøl blant sine nærmeste:

«Mine søstre og jeg har det hyggeligt i sammen — vi er dog så forskjellige — f.x. Jeg kan næsten ikke bekenne mig til at gaa i kirken — jeg synes ikke jeg har noget at gjøre der — det synes visst de er for galt — de gaar hver søndag — I grunden har jeg ingen kamerater her — gaar en hel del alene — og er jeg sammen med nogen — vil jeg næsten helst være alene — i hvert fall til sine tider. Er blit træt af næsten alle.»

Mina i 1908 sammen
med søstrene i
barndomshjemmet
deres i Trysil.
Hun hadde dratt
tilbake til Norge, men
reiste tilbake til USA i
1911 for å gifte seg med
Alfred Gundersen.

*Foto: Sigrid Lien, pri-
vat samling
Fotograf ukjent.*

Så da Alfred atter en gang frir til henne i et brev i 1911, svarer hun ja og tar første båt tilbake til Amerika igjen. Mina er da 32 år. Og hun lot alt fotoutstyret stå igjen i Trysil, så fotografkarrieren hennes varte bare i rundt 5 år. Ifølge Sigrid Lien i *Lengselens bilder* fotograferte hun aldri mer, ikke engang ungene sine.

Resten av livet levde Mina et stille liv som akademikerfrue. Ektemannen Alfred fikk en stilling som konservator ved botanisk hage i Brooklyn og skal ha bygd opp denne hagen, og de bosatte seg nord for New York. Men stedet de var mest knyttet til, var sommerhuset de kjøpte i Catskill Mountains, fordi området minnet dem så sterkt om Norge. Der er de også begge to gravlagt.

Mina Olava Westby Gunderson døde 26. mars 1966, 87 år gammel.

Mina og Alfred
Gundersen
ca 1950/1960

Foto: Sigrid Lien,
privat samling
Fotograf ukjent

De to søstrene Mina bodde sammen med mens hun var fotograf i Hagelund i Trysil, var Olga Karine (1884-1918) og Ingeborg Pauline (1887-1980).

Karine døde av spanskesjuka i 1918. Ingeborg Pauline ble husstellærer. Hun giftet seg aldri, men jobbet som lærer i Drammen i mange år og var utdannet fra Lærerindeskolen på Stabekk. Hun har også skrevet flere kokebøker, blant annet *Kokeboken Grei*. Flere av hennes håndskrevne kokebøker finnes hos Gerd Skei i Trysil, som også var husstellærer, og familien husker fortsatt de gode oppskriftene på likører som

kom fra henne. I 1919 solgte Ingeborg Hagelund til Trysil kommune, som hadde kontorer der, det første biblioteket var også der Huset ble revet på 1950-tallet for å gi plass til det nye kommunehuset.

Trysil Håndtverkerforening kjøpte huset og satte det opp som hytte ved Kalevja. De hadde hytta til 1984, da den ble solgt privat.

I 1969 gikk Ingeborg Westby sammen med Gudrid Moren, Jenny Bråtebæk og Beathe Bakken sammen om å bygge seg en aldersbolig, Helsetun, med en leilighet til hver på grunn festet fra Trysil kommune. I 1980 overtok Trysil kommune festeretten og kjøpte huset. Det ble innlemmet i kommunens trygdeleiligheter.

Storesøster Jenny ble gift med lensmann Kristian Sandaker, som var en streng og myndig lensmann i Trysil i 28 år. Jenny var aktiv med husflid, blant annet i utviklingen av trysilbunaden. Hun engasjerte seg også i Norske Kvinners Sanitetsforening og pengeinnsamling til et tuberkulosehjem i Bygda.

Helga Betzy giftet seg i 1907 med Jens Lauritz Kjernulf og flyttet til Oslo, der hun jobbet som lærer.

Axel Conrad, som var tvilling med Ingeborg, utvandret til Amerika i 1907, og familien har ikke hørt noe mer til han, og heller ikke om famliefaren deres som dro aller først. I følge Kristian Sanaker, som i dag bor på Lia og er barnebarnet til Jenny og gammellensmannen Sanaker, har familien kontakt med noen av Minas etterkommere.

Olga Westby (f.v.), Mina (bak), Anne Karine Westby (sittende med hatt), Marthe Sanaker og Helga Westby Kjernulf (stående t.h. med hatt).

Foto hentet fra boka *Grepa Kvinnfolk*

MØTEKALENDER

TRYSIL

Trysil Folkebibliotek kl 11:00

07. september
05. oktober
02. november
07. desember

STANGE

Løten Folkebibliotek kl 18:00

22. september
20. oktober
17. november

RINGSAKER

Garveriet, Storgata 119, Kl 18:00
(Ringsaker historielags lokaler)

21. september
19. oktober
16. november

SOLØR

Fortiden ingen aktivitet

MEDLEMSMØTER

Det vil bli holdt medlemsmøter i

September
November

Det vil bli sendt ut en e-post med informasjon om dato og sted i forkant av møtene.

SLEKTSBOKGRUPPA

Grindalsvegen 14, Elverum kl 18:00

07. september
05. oktober
02. november
07. desember

**EVENTUELLE ENDRINGER OG ANNEN INFORMASJON
OM MØTENE VÅRE FINNER DU PÅ VÅR
[HJEMMESIDEN](#)**

KURS

Vi vil til høsten holde ett nybegynnerkurs.

Kurset går over 3 kvelder:

22. september, 29. september og 6. oktober.

Mer informasjon om kurset og hva det vil inneholde vil bli publisert både via e-post og på vår hjemmeside, så følg med.

SLEKTFORSKERDAGEN

LØRDAG 22. OKTOBER 2022

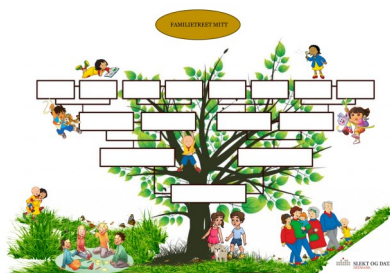
KL 10:00

på Møteplassen i Elverum

Slektsforskning har ingen aldersgrense.

Det er alltid moro og finne ut mer om mormor og bestefar eller andre i familien.

Vil du lære å lage et slektstre?

Ta med deg en venn, foreldre, besteforeldre, oldeforeldre,
eller andre slektninger, så hjelper vi deg i gang.

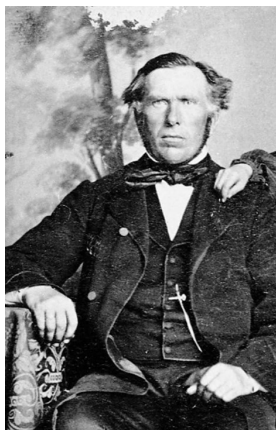
Vi har et stort kart på veggen der du kan markere hvor du og familien din kommer fra.

Dette tror vi kan bli gøy!

Stein Enger vil komme å holde foredrag om «husmenn»

Vi kommer til å vise deg hvordan du kan finne dine aner.

Mer informasjon vil komme på vår hjemmeside, så følg med.

EN HEDMARKING

Knut Eriksen Haarseth

Født 1. juli 1821 på Haarseth, Rendalen

Død 23. januar 1875 på Gjølstad, Brandval

Knut Eriksen Haarseth ble født på Haarseth i Rendalen. Han var nummer 7 i en barneflokk på 8. Hans foreldre var Erik Jacobsen Haarseth og Beret Olsdatter Hangaard.

Han flyttet til Brandval i Solør og giftet seg i 1847 med Berthea Arnesdatter Gjølstad. Sammen fikk de 5 barn.

Knut E. Haarseth var en fattig lærer, klokker og organist i Brandval. I 1853 sa han opp lærerstillingen sin og begynte å kjøpe opp og spekulere i skog.

Haarseth opprettet etter hvert et aksjeselskap sammen med andre skogeiere i Brandval.

Han fant opp en måte å drive sagbruk på ved hjelp av dampmaskin, og da Stortinget vedtok at Kongsvingerbanen skulle bygges, så Haarseth muligheten til å kombinere de store skogressursene i Solør med dampsagbruk og jernbane. Han fant elvebredden på østsida av Nitelva som ideell for sagbruksvirksomhet, så helt tilfeldig var det, som vi skjønner, derfor ikke at de to første dampsagene ble etablert på Lillestrøm i 1860. Brandvalsaga fikk navnet sitt, nettopp fordi det var ei gruppe skogeiere og storbønder fra Brandval i Solør som stiftet et aksjeselskap, og i 1858 begynte å anlegge et dampsagbruk på elvebredden ved utløpet av Nitelva. Ideen om å bygge saga akkurat her kom fra Knut Haarseth.

Her var det gode muligheter for å få fram

tømmeret som ble fløtt på Glomma fra Solør, og som kunne slepes med dampbåten til Lillestrøm fra Fetsund Lenser. Den svakt skrånende elvebredden gjorde det enkelt å få tømmeret opp fra elva og inn på sagbruket, og den flate sletta ved Nitelva passet godt til lagringsplass for trelast. Fra sagbruket ble det anlagt et sidespor på Lillestrøm stasjon, og trelasten ble fraktet relativt billig med jernbane til utskipningshavna i Christiania. Samtidig med oppføringen av sagbruket, lot gründerne fra Brandval bygge bestyrerbolig og arbeidsbolig.

Brandvalsaga og bestyrerboligen i 1879

Kilde: Akershusmuseets fotosamling

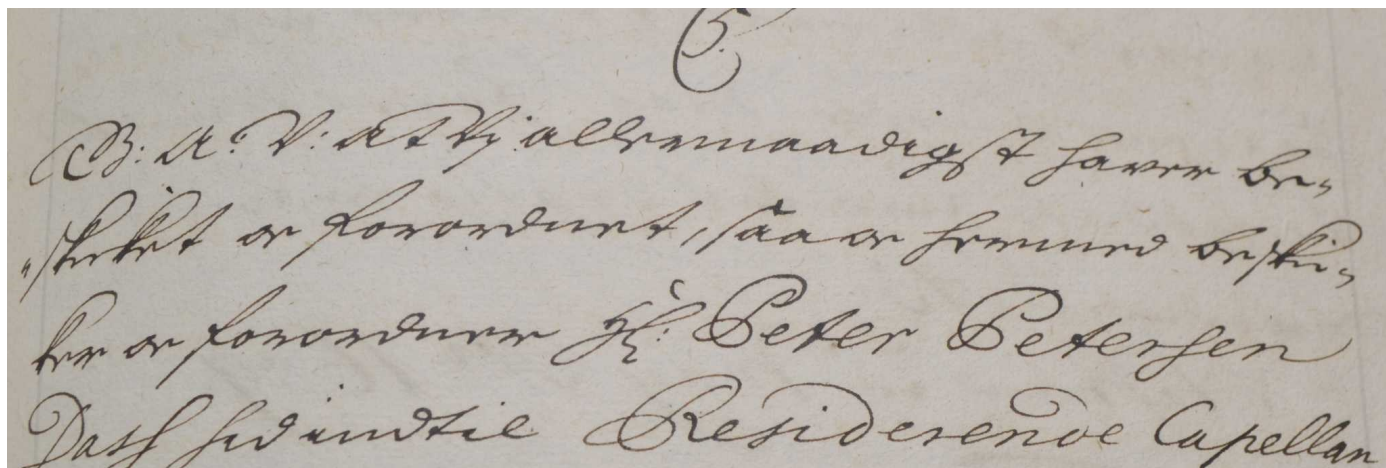
Den opplandske krisa rammet investorene fra Brandval ved nyttårstid i 1865. Grunnen var trolig et resultat av overinvesteringer. Brandvalsaga gikk konkurs, og den ble kjøpt av trelastfimaet Hellesen & Co i Drammen. I Lillestrøm ble den kalt Helgesensaga. En ny krise rammet trelastindustrien i 1870-åra, og bruket ble kjøpt opp av Lillestrøm Dampsag & Høvleri.

Kilder:

lokalhistoriewiki.no
portal.styreweb.com
digitalarkivet.no

Portrettbilde:

Foto: Cappelen, Wilhelm Peder Daniel/Anno Musea i Nord-Østerdalen

Hjelp til å lese gotisk håndskrift

Sliter du med å lese de skannede kirkebøkene på Digitalarkivet. Mange kilder fra arkivene er skrevet med gotisk håndskrift.

Til og med byråkratene slet

På 1600- og 1700-tallet var håndskriften mer luftig og enkel å lese enn den ble utover på 1800-tallet. Da ble skriften mer stiv, tett og vanskelig å tyde. Selv byråkratene slet og i 1855 sendte Justisdepartementet ut et rundskriv hvor de påpekte den utydelige håndskriften i rettsdokumenter. Så det er altså ingen grunn til å føle seg dum om du ikke klarer å lese prestens håndskrift i kirkeboka fra 1840.

Gotisk hånd skrift var den vanlige skriften i Norge frem til andre halvpart av 1800-tallet. Flere av bokstavene i gotisk håndskrift ser så

annerledes ut at det ikke er mulig å forstå ordene uten videre. Mange får sitt første møte med denne skriften når de vil lese gamle kirkebøker på nettet.

Latinsk skrift ved fremheving av navn

Navn ble, frem til midten av 1800-tallet skrevet med latinske bokstaver. Skoleelever i denne perioden måtte altså pent lære seg to skrifttyper, selv om det var gotisk som ble mest brukt. Det er først når presten har skrevet ekstra opplysninger om personen du søker etter at det blir nødvendig med kunnskap i gotisk skrift.

Få hjelp på nettet eller på mobilen

Digitalarkivet har et forum for du kan få hjelp med å lese skannede kilder

[Gå til forum for tyding av skannede kilder](#)

[Oversikt over gotiske bokstaver](#)

Det finnes også en app til å leste ned på mobilen

[App store](#) [Google Play](#)

Variantsøk—Treff i ulike skrivemåter av navn

Navn kan skrives ulikt. Variantsøk brukes i enkelt og avansert personsøk, og gjør at du får treff på ulike skrivemåter av navn. Du kan velge å skru av variantsøk.

Hvordan virker søket?

Det er helt vanlig at ulike kilder skriver navn ulikt. Det vil ofte være nokså tilfeldig om det står **Synnøve** eller **Sønneve**, og **Kristoffer**, **Krestofer**, eller **Christopher**. Og av **Gjertrud** finnes det om lag 170 varianter, for eksempel **Gjertru**, **Giertrud**, **Gertrud**, **Jertrud**, **Gjærtrud**, **Hjertru**, **Gjerterud**, **Jærtrud** og **Gjertrug**. For å gjøre det enklere å søke, kan du bruke variantsøk slik at du får treff også der kilder bruker ulike skrivemåter av det de fleste i dag vil oppfatte som samme navn.

Variantsøket bruker et navnerregister utarbeidet av navneforsker professor emeritus Gulbrand Alhaug, UiT- Norges arktiske universitet. Dette registeret har Digitalarkivet fått tillatelse til å bruke. Han har standardisert navnene på to nivå:

1. Ortografisk variasjon, det vil si skriftvarianter som dekker samme uttale, for eksempel **Katrine**, **Catrine**, **Cathrine**, **Kathrine** og så videre.
2. Lydlig variasjon av navn, som ut fra nærmere oppstilte regler skal holdes sammen, for eksempel **Katrine**, **Katerine**, **Katarine**, **Katarina** og **Katrina**.

Datagrunnlaget for navnerregisteret er i stor grad folketellingene som alt finnes i Digitalarkivet. Det betyr at det på lavfrekvent navn vil være navneformer som er feil, og som rett og slett stammer fra tastefeil i digitaliseringen av kildematerialet.

Farsnavn er tatt med i navnerregisteret. Søker du etter Olsen får du treff også på **Olson**, og tilsvarende vil et søk etter **Monsdatter** gi treff på **Monsdatter** og **Monsdt.**, men det gir ikke treff på **Monsen**.

Du vil også få treff på ulike skrivemåter av gårdsnavn i tilfeller der gårdsnavn er registrert som etternavn. **Nordås** vil gi treff også på **Nordaas** og **Noraas**, tilsvarende vil **Dahl** også gi treff på **Dal**.

Hva er det samme navnet?

Det vil være ulike oppfatninger av hva som er samme navn. Navnerregisteret vil ha tatt i bruk skiller mellom navn hvis det er tvil. Registeret er altså relativt forsiktig med å si at to navn er det samme navnet.

Det betyr at navn som **Dorothea** og **Thea** ikke regnes som ulike skrivemåter av samme navn, og heller ikke **Martha** og **Marthe**, mens **Martha** og **Marta** er varianter av samme navnet. Kvinnenavn med utlyder på **-a** og **-e** er normalt ikke slått sammen, med unntak av den store gruppen kvinnenavn som ender på **-ine/-ina**, slik som **Albertine—Albertina**.

Navnerregisteret vil være til stor hjelp i noen tilfeller, spesielt i navn som **Synneve** og **Kristoffer** som kan skrives på veldig mange ulike måter, men være til mindre hjelp der navn vipper mellom skrivemåter med utlydende **-a** og **-e**, slik som **Marte/Marta** og **Anne/Anna**.

Hvilket navn ble brukt?

Har en person flere fornavn, vil mange kilder ikke inneholde alle fornavnene.

Personer kan også skifte etternavn. I 1923 kommer den første navneloven, og personnavn ble mer standardiserte enn de har vært før. I perioden 1860 til 1920 endres navneskikken fra patronymikon (farsnavn) til slektsnavn (gårdsnavn eller navn som slutter på –sen) Kvinner skifter ofte slektsnavn ved vigsel.

I ulike kilder kan en og samme person hete **Mathilde Mathiasdtr.** (folketellingen 1900), **Matilde Matiasen Nordaas** (folketellingen 1910), eller **Mathilde Bruvik** (dødsfallregisteret, 1977).

Søker du etter **Einar Gerhardsen** i Digitalarkivet får du mange treff, men ingen av dem er den Einar Gerhardsen som var statsminister i Norge. Han var født 10. mai 1897 i Asker, og het **Einar Henry Olsen** i følge folketellingen 1900 og 1910:

- ◇ [Einar Henry Olsen i 1900-tellingen](#)
- ◇ [Einar Henry Olsen i 1910-tellingen](#)

Hans far het **Gerhard Olsen**, og her er altså Olsen brukt som slektsnavn i 1900– og 1910– tellingene. Senere bruker Einar farsnavnet som etternavn, og det går over til å bli slektsnavn. Dette er en motsatt utvikling av det som er tilfelle for mange andre.

Hvordan brukes variantsøk?

Variantsøk brukes i enkelt personsøk og i avansert personsøk når man søker i alle kilder. Hvis du først velger en spesifikk kilde og så søker etter personer i den kilden, vil variantsøk ikke bli brukt.

Skru av variantsøk

Du kan skru av variantsøk ved å hake av i boksen «skru av variantsøk» som du finner øverst i søkeskjemaet.

For søk etter navn kan man også bruke søketegnet *. For eksempel **Ann*** som gir treff på **Anne** og **Anni**, eller **Ann*** som også gir treff på **Anne**, **Anna**, **Anni**, men også for eksempel **Annemor**. Vi anbefaler at du skrur av variantsøk dersom du bruker [trunkeringstegn](#) i noen av søkefeltene.

Etterspurt funksjon

Variantsøk har vært etterspurt av brukerne av Digitalarkivet. Navneregisteret som brukes er en bearbeiding av navn fra typiske kilder som finnes i Digitalarkivet. Det betyr at hvis det er mange registreringsfeil av et navn så kommer navnet med i listen med mindre det er blitt oppdaget underveis. Da kan variantsøket gi noen merkelige treff.

Det er ikke enkelt for en bruker å vite hvilke navn som regnes som varianter av samme navn. Vi har ikke anledning til å publisere navneregisteret av rettighetmessige grunner. Det blir opp til den enkelte bruker å prøve og feile for å bli kjent med hvordan variantsøket virker.

Jordet krets i Trysil kommer med ny grendebok

Bygdebøkene for Trysil, utgitt av Trysil kommune, har vært både kjær og nyttig lesning for mange. Trysil kommune har pr dato ingen planer om å oppdatere bøkene, så derfor har noen personer i Jordet gått sammen om å lage en revidert og oppdatert bok, men da begrenset til Jordet krets.

I denne boka samler vi slekts opplysningene fra bind 2 og 7 av Trysilboka, og legger inn nye opplysninger fram til 31.12.2022. Dette gjør vi for å slippe å slå opp i tre bøker for å finne samlet slekt.

I tillegg til at det er 25 år siden Trysilboka 7 kom ut, så er det også i 2023 ca. 300 år siden vi fikk fast bosetting i grenda, så derfor vil både historikk, grendedel og slektsdel bli revidert og oppdatert.

Bildematerialet blir også endret, med tidligere upubliserte og nye fotos fra de siste 25 årene av personer, begivenheter og landskap, mange i farger. Gards- og slektshistorie føres fram fra forrige bok og fram til og med 2022. Anslagsvis blir boka på 400 sider.

Vi har som mål å få boka i salg høsten 2023, og det er pr dato kommet ca. 325 forhåndsbestillinger.

***Ønsker du boka, så kan den bestilles hos Blankloken@outlook.com.
Forventet pris ca. 500 kr.***

Mer informasjon og oppdatering om boken kan du få ved å gå inn på [Facebook](#)

Bygdebøker

Det finnes mange bygdebøker på nettet.

Slekt og Data Hedmark har lagt ut mange av disse bøkene på sin hjemmeside, og vil fortsette å gjøre dette fortløpende etter hvert som det kommer nye bøker.

Vil du se hvilken bygdebøker som er utgitt i Hedmark kan du trykke på bøkene.

Tips oss gjerne hvis du vet om bøker som ikke står på lista vår.

Du finner bygdebøker for hele landet på [Nasjonalbiblioteket](#)

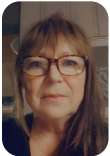
STYRET 2021-2022

Heidi Ringsrød
Leder
leder@he.slektogdata.no

Svein Erik Langseth
Styremedlem

Kari Bruvold
Sekretær
sekretar@he.slektogdata.no

Marianne Kristiansen
Styremedlem

Knut Martinsen
Kasserer

Marit Bue
Varamedlem

Mads Rongen Jensen
Varamedlem

Bjørg-Karin Ringen
Varamedlem

LOKALE GRUPPER I SLEKT OG DATA HEDMARK

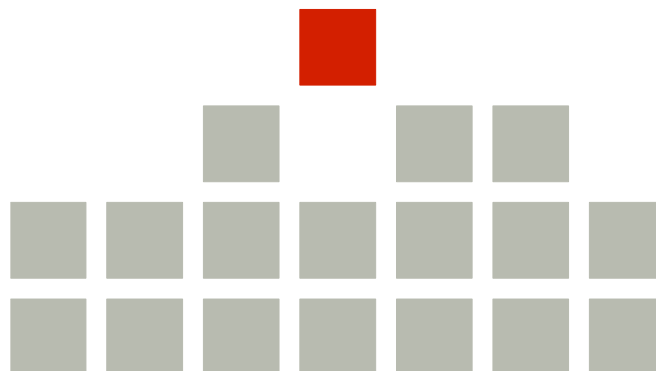
Trysil
Stange

trysil@he.slektogdata.no
stange@he.slektogdata.no

Ringsaker
Solør

ringsaker@he.slektogdata.no
solor@he.slektogdata.no

Organisasjonsnr : 998 268 605

Vi gjør slektsforskning enklere

Sendt inn av Kari Bruvold

*Mine oldeforeldre Gunda Mathilde Hansen (1890-1981) og Thor Thorvaldsen (1884-1969)
Her fotografert med barna på Gundas 50 års dag, september 1940.*

*Foran f.v. Inger , Else, Thor, Gunda, Dagny og Gunvor
Bak f.v. Erling, Johan, Helge, Kåre, Bjarne og Thorbjørn.*

Fotograf ukjent./ privat eie

Send gjerne inn et bilde jeg kan publisere her på baksiden av bladet .

Send inn til red@he.slektogdata.no